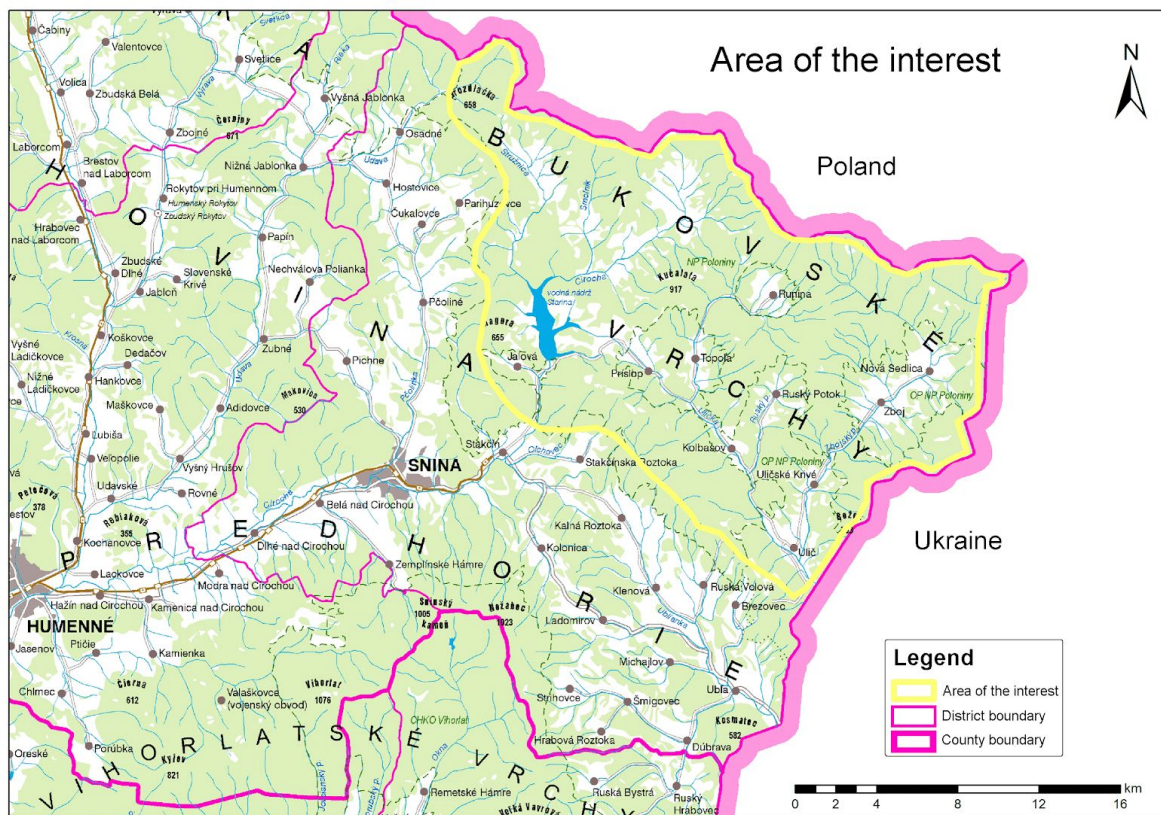

ROZVOJOVÝ KONCEPT

pre trvaloudržateľnú ochranu a ekonomické využitie
kultúrnych a prírodných hodnôt okresu Snina

Základné informácie o koncepte

Koncept sa zameriava na rozvoj regiónu Snina, ktorý sa nachádza na severovýchode Slovenska v Prešovskom kraji. Dôraz pritom kladie na koncepčné riešenie problému nedostatočnej resp. nefunkčnej ochrany prírody v rámci národného parku Poloniny a zároveň celkovo zlej sociálno-ekonomickej situácie v rámci tohto regiónu.

Z pohľadu ekonomického rozvoja je dlhodobou bariérou regiónu jeho periférna poloha, a tým značná vzdialenosť od dominantných ekonomických centier a komplikovaná dopravná dostupnosť. Región nemá silné ekonomické odvetvia, ktoré by dokázali ponúknuť dostatočný počet pracovných miest pre miestnych obyvateľov. Otvorený pracovný trh v rámci EÚ tu preto spôsobuje výrazný odliv najmä mladších vrstiev obyvateľstva za prácou do zahraničia. Postupné vyľudňovanie regiónu je dnes jeden z jeho najväznejších rozvojových limitov a v najbližších rokoch práve tento fenomén môže znemožniť ktorékoľvek iné riešenia udržateľného rozvoja v tomto území.

Pre miestnych ľudí je hlavným dôvodom odchodu z územia nedostatok pracovných príležitostí s adekvátnou mzdou, časovo a finančne náročné každodenné cestovanie za prácou a strata motivácie podnikat' pre vysokú odvodovú a daňovú zaťaženosť a nadmernú byrokráciu. Pre živnostníkov, obchodných spoločností aj investorov sú hlavnými limitmi

okresu Snina predovšetkým nízka kúpna sila obyvateľstva, značná odľahlosť a dopravná vzdialenosť, nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, demotivujúce podnikateľské prostredie a celkovo absencia jasného dlhodobého konceptu rozvoja regiónu. Miestni ľudia, podnikateľský sektor ako aj samosprávy sa pritom zhodujú v tom, že jednou z hlavných prekážok rozvoja regiónu Snina je paradoxne nečinnosť, resp. bariéry zo strany štátu, voči ktorému majú dlhodobo nedôveru. Dlhodobým problémom regiónu je tiež aj centralizácia pracovných príležitostí a podnikateľského prostredia, ktorá prehĺbuje problémy vidieka a prispieva k jeho úpadku.

Naopak, z pohľadu prírodných, ale aj kultúrnych hodnôt je tento región výnimočný v celoeurópskom kontexte. Nachádzajú sa tu zvyšky karpatských bukových pralesov, zaradené na zoznam UNESCO ako prírodné dedičstvo celosvetového významu. Dôležitý, a pre turistické využitie potenciálne veľmi atraktívny, je aj výskyt v Európe vzácnych druhov zvierat ako je medveď, vlk, rys či zubor. Takáto kombinácia charizmatických druhov divokých zvierat sa nachádza už len na niekoľkých miestach v celej Európe. Dôležité je tiež napojenie existujúceho národného parku Poloniny na rozľahlé chránené územia prírody v Poľsku a na Ukrajine. Ich prepojením sa vytvára atraktívny priestor pre návštevníkov a zároveň jedinečný priestor pre európsku divokú prírodu a jej návrat.

Potenciál regiónu je možné hľadať aj v ďalších zaujímavostiach, ako je Park tmavej oblohy Poloniny, či v jeho histórii a kultúre (drevené chrámy, pamiatky prvej a druhej svetovej vojny, kultúra Rusínov a pod.). Región pritom nemá zavedenú marketingovú značku a nie je dostatočne komunikovaný na cieľových trhoch a pre jednotlivé trhové segmenty. Existujúca organizácia destinačného manažmentu (Horný Zemplín a Horný Šariš) tomuto záujmovému územiu nevenuje dostatočnú pozornosť a to nielen po stránke marketingu, ale ani riadenia. Úroveň sieťovania partnerov v území je nedostatočná.

Napriek výnimočným prírodným hodnotám je ich ochrana často vnímaná miestnymi obyvateľmi ako prekážka rozvoja. Je pravdepodobné, že je to spôsobené nevyužitím jej potenciálu pre rozvoj regiónu formou prírode blízkeho turizmu, ako aj nevhodnou a nedostatočnou komunikáciou s miestnymi komunitami v minulosti a nevhodnými obmedzeniami zo strany štátnych inštitúcií. Dlhodobým problémom je tiež nekonzistentnosť resp. protichodnosť záujmov štátu v regióne, ktorá je najvypuklejšia v prípade konfliktu medzi záujmami štátnej ochrana prírody (ochrana) a aktivitami štátnych lesníckych podnikov (ťažba dreva).

Využitie prírodného a kultúrneho potenciálu regiónu pre jeho ekonomický rozvoj a súčasne zachovanie a zveľaďovanie jeho prírodných hodnôt, môže byť východiskom zo sociálno-ekonomickej krízy, v ktorej sa región ako jeden z najmenej rozvinutých okresov v súčasnosti nachádza.

Rozvojový koncept bol vypracovaný ako interdisciplinárny koncept riešiteľským tímom 18 expertov z viacerých profesných oblastí pre neziskovú organizáciu Aevis s finančnou podporou Úrady vlády SR v rámci programu podpory regionálneho rozvoja. Práce na jeho tvorbe začali v roku 2017 a dokončené boli v roku 2018.

Koncept prináša analýzu reálnych možností pre naštartovanie lokálnej ekonomiky a trvaloudržateľného rozvoja najmä prostredníctvom prírode blízkeho turizmu, ekologického poľnohospodárstva, efektívnej ochrany prírody, prírode blízkeho lesníctva a participatívnej práce s miestnou komunitou. Snaží sa zadefinovať dlhodobú víziu regiónu a hľadá inovatívne spôsoby ako vytvoriť udržateľné pracovné miesta a ako zabezpečiť miestnym ľuďom slušnú a dobre platenú prácu.

Koncept sa špecializuje na nasledovné tematické oblasti:

- komunitný rozvoj
- lokálnu ekonomiku (tradičné podnikanie a sociálnu ekonomiku)
- verejnú technickú infraštruktúru a energetiku
- ochranu prírody a krajiny
- lesné hospodárstvo
- poľnohospodárstvo
- cestovný ruch
- manažment rozvoja

Ponúka pritom riešenia ochrany výnimočných hodnôt a zároveň citlivého a efektívneho využívania prírodných a kultúrnych zdrojov regiónu. Navrhuje konkrétne pilotné projekty pre viaceré tematické oblasti. Z pohľadu zvolenej metodológie vychádza zo situačných analýz jednotlivých tematických oblastí, príkladov dobrej praxe a posúdenia sociálno-ekonomických dopadov, SWOT analýz a metódy dvoch scenárov možného vývoja (negatívneho a pozitívneho).

V rámci konceptu je navrhovaných viacero konkrétnych pilotných projektov ako napríklad:

- Participatívne komunitné plánovanie
- Komunikačný plán a manažment vzťahov s miestnou komunitou
- Reštrukturalizácia štátneho lesníckeho podniku
- Zriadenie podnikateľského inkubátora
- Podpora existujúcich podnikateľských zámerov
- Sociálny obecný podnik
- Výstavba verejných vodovodov a kanalizácií s koreňovými čistiarňami odpadových vôd prostredníctvom obecných podnikov
- Elektrobuses vo verejnej doprave v chránenom území
- Centrum udržateľnej energetiky
- Koncepčná zonácia národného parku
- Uplatnenie ekosystémových služieb v rámci povodia strategickej vodárenskej nádrže
- Reorganizácia správy chráneného územia
- Ekofarma
- Lokálny poľnohospodársky fond
- Regionálna značka pre lokálne produkty
- Organizácia destinačného manažmentu a nástroje jej riadenia

- Územie pre wildlife watching a aktivity turizmu blízkeho prírode
- Sprievodcovské služby
- Návštevnícke centrum
- Model správcovskej organizácie
- a iné

Na tvorbe konceptu splupracovali títo experti:

- Ing. Juraj Švajda, PhD (manažment chránených území a ochranu prírody)
- prof. Ing. Rudolf Holúbek, DrSc. (ekologické poľnohospodárstvo)
- doc. Ing. Ľuboš Vozár, PhD. (ekologické poľnohospodárstvo)
- doc. Ing. Michal Wiezik, PhD. (ekológia lesa a ochrana prírody)
- RNDr. Ján Roháč (trvalo udržateľný cestovný ruch, udržateľná dopravu a cykloturistika)
- Mgr. Jana Luptáková, PhD, MBA (cestovný ruch a destinačný manažment)
- Ing. Iveta Niňajová, PhD. (cestovný ruch a destinačný manažment)
- Ing. Erik Baláž (ekológia lesa a ochrana prírody)
- Rastislav Mičaník (ochrana divokej prírody, regionálny rozvoj a prírode blízky turizmus)
- Ing. Tomáš Vida, PhD. (ekológia lesa a ochrana prírody)
- Ing. Marián Jasík (ochranu prírody a environmentálny dozor)
- Ing. Tomáš Lepeška, PhD. (krajinná ekológia)
- Ing. Daniela Galandová (udržateľný cestovný ruch a regionálny rozvoj)
- PaedDr. Michal Smetanka (sociálna ekonomika a regionálny rozvoj)
- Juraj Zamkovský (komunálna energetika, enviro infraštruktúra a regionálny rozvoj)
- Branislav Baláž (ekologické poľnohospodárstvo)
- Ing. Pavel Mathé (lesníctvo a ochrana prírody)
- Mgr. Juraj Karpiš (ekonomika, hospodárska politika a manažment)

Spracovateľom Rozvojového konceptu je nezisková organizácia Aegis (SK), ktorá sa špecializuje na problematiku zachovania a návratu divokej európskej prírody a aplikovania prírodného turizmu v praxi. Na medzinárodnej úrovni pritom spolupracuje najmä s Frankfurt Zoological Society (DE), Conservation Capital (UK), The European Nature Trust (UK), European Wilderness Society (AT), Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze (PL) a Wild Europe (UK).

Aegis n.o., Marec 2018, info@aevis.org, +421 907 072 863